

dicht gewaagt, zeer kenmerkend den stempel van deze eeuw heeft gedrukt. Er was een stad gekomen door den Markies de Courtanvaux in 1767, zij het dan met eenige hoffelijke overdrijving, *un vrai byoux* genoemd, door den Venetiaanschen gezant Imberti, toen hij in 1772 van Londen hierheen reisde, een kleine maar verrukkelijke stad.

En de talrijke afbeeldingen welke uit dien tijd tot ons zijn gekomen, bevestigen deze uitspraken ten volle – althans voor de stad die gezien en afgebeeld werd. Er was natuurlijk ook een deel dat minder precieus en niet verrukkelijk was. En toch was ook in dat weinig gekende deel der stad, waar de kleine burger en de arbeider woonde, de toestand lang niet zóó slecht als die destijds elders in de groote steden reeds was en in de volgende eeuw, door stelselloos volbouwen en opstapelen, ook hier zou worden. In sommige stegen lieten de toen nog lage huisjes, veelal slechts door één gezin bewoond, wel wat meer zon, licht en lucht toe dan later en de woningen buiten de vesten en in de lanen boden nog iets als een stukje buitenleven. Maar waar in de eerste helft van de 17e eeuw zelfs nog aan den Nieuwe Vogelenzang sprake is van een tuin met beplanting en bepoting¹⁾, vond men een eeuw later in de binnenstad reeds woning-toestanden, welke, al gaven architectuur en schaduwwerking ook hier zekere bekoring aan het stadsbeeld, uit een oogpunt van hygiëne en moraal door latere geslachten alleszins verwerpelijk werden geoordeeld. Daaraan had, naast de verdichting van de bebouwing door het volzetten van achtererven en tuinen, gepaard aan een verslechtering van de verhouding tusschen de breedte van de straat en de hoogte van het herbouwde perceel, mede niet weinig schuld de vèr doorgevoerde splitsing tot woningen voor den arbeider van het huis door den welgestelden burger verwisseld tegen het ruimer opgezette aan de havens of aan de hoofdstraten van de binnenstad.

In dezelfde mate als in het maatschappelijk leven de scheiding tusschen rijken en armen in den loop van de 17e en de 18e eeuw zich verscherpt had, was óók uitgegroeid het onderscheid in hun huisvesting. Eenerzijds de vaak indrukwekkende behuizing van den aanzienlijke aan de havens en

1) Gifteboek n°. 20, 25 October 1625.